

ਮਗਰ

ਆਡੀਬਾਸੀ ਰੈਥਾਨੇਤ੍ਵ ਖਾਟੀਰ ਮਹਾਸਨਿਧਿ ੧੯੮੮
(ਆਇਏਲਐਂ ਮਹਾਸਨਿਧਿ ਨੰ. ੧੬੬)

INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

पेलीस्या श्रम गुमस्ठौ बाडकोगोरहोमै

- ☞ पेलीस्या श्रम कार्यालयौ संचालकै जेनेभाड आर्धाम ७ जुन १९८९ आड मेल्हौ ७६ गोरहोम जाट्च,
- ☞ आडीबासी रैठानेऊ खाटीर महासन्धि सिफारिस १९५७ आड डाम पेलीस्या मापदन्डकोकी डाचै,
- ☞ भर्मी लोयाटूङ भीन्टाड डाकटूरी, आर्थिक, सामाजिक, रोस लोयाटौ पेलीस्या प्रतिज्ञाटूरी, नागरिक, हाडकेट लोयाटौ खाटीर पेलीस्या प्रतिज्ञाटूरी, भाकी माडूच्च अढीकजा पेलीस्या रीकचौ व्यवस्थाकोकी आर मेट्चै,
- ☞ सन् १९५७ लकीड पेलीस्या कानूनौ क्षेत्राड छान्च ल्होडौ भीन्टौ पट्ट क्षेत्राड आडीबासी रैठानेऊकी जाट्च ल्होडौकोई ईस विषयाड म्हीनीडौ मापदन्डकोऊ समिकरणमुलक अभिमुखिकरण हटडीच उदेश्यै मीनाम पेलीस्या मापदन्डको मन्डीकाकच नभा सेछ छान्च ढूककी जू जाट्चै,
- ☞ मेल्हौ ऊँच बाडकोऊ संरचनाभीटूरी मेल्हौ गूमस्ठौ जीवाच रेवस, आर्थिक ल्होडौमीटाक नियन्त्रण जाट्की ढूच्च मेल्हौ चीन्डीयाक, ढूट, ढर्म जाट्च ल्होडौ जाट्च ईसे कर्ईरनोऊ आँकाक्षाकी मन्डीचै,
- ☞ भीन्टौ कूडीक थलोवाड ईसे कर्ईरनको मेल्हौ ऊँच बाडभीटूरी आसकाट जनताको लग्खान मेल्हौन भर्मीलोयाटको केटाककी माह्योकच आसकूङ कानून, रोस डाडच ढूकको पट्टन म्हास्न नूड्च आरमेट्चै,
- ☞ रोसौ विविधताड भर्मीऊ सामाजिक, पर्यावरणीय सामन्जस्यता पेलीसीया ढूस खाटाक्म आडीबासी रैठानेर्ई याहाच कहाड्च ढूसकी टानाहाकचै
- ☞ सयुक्त मेलीस संघ, संयुक्त मेलीस संघीय खाद्य, कृषि गुमस्ठा, संयुक्त

मेलीस संघीय शैक्षिक, वैज्ञानिक, रोस गुमस्ठा, भीन्टा मीबीलसान गुमस्ठा, अन्तर अमेरिकी इण्डियन इन्स्टिच्युटलकीड सेछ तह होसकूड क्षेत्राड ढूप्च ढूसाड जाट्च व्यवस्थाको तर्जुमा जाट्च ईड्च व्यवस्थाकोऊ केटाक्च प्रवर्द्धन पक्का जाट्की ढूस जाट्न ऊँच प्रस्ताव जाट्च ढूककी लाचै,

- ☞ ईस गोरहोमौ बूली काजूसौ सूचीयाड लेच आडीबासी रैठाने सम्बन्धी महासन्धि, १९५७ (सख्या १०७) वऊ आंशिक संशोधन सम्बन्धी हीर प्रस्तावको लाच निर्णय जाट्चै ड
- ☞ ईस प्रस्तावकोई आडीबासी रैठाने गोरहोमौ सम्बन्धी महासन्धि, १९५७ की संशोधन जाट्म काट पेलीसीया महासन्धिकी लाच ढूकौ मन्डीचै,
- ☞ छीनीड काट हजार कू क्याह केर्कू ल्हेसौ जून साहाकौ सत्ताइसौ तारिखौ याक आडीबासी रैठाने सम्बन्धी महासन्धि, १९८९ डेच होड्चकी संशोधन महासन्धिकी पारीत जाट्मले,

भाग १ सामान्य नीति

दारा १

१. ईस महासन्धि होड्च आडीबासी रैठाने जनताकोऊ हकाड लागू छान्ले,
 - (क) सामाजिक, रोस, आर्थिक अवस्थाकोई मेलीस गुमस्ठौ आसकाट भूरूपौकोलकीड फरक छान्च, जसौ मेल्हौन रेवस, भेजा, विशेष कानूनौ नियमकोऊ कारणलकीड पूरा वा चेसचेसाड छान्लऊँच मेल्हूसै मेलीसौ आडीबासी रैठानेको ।
 - (ख) जूच औपनिवशीकरणऊ चहींऊ बाड सीमानौ फोयक्च बेलाड कूसैर मेलीस होस मेलीसाड लेच कूसैर ह्याऊ क्षेत्राड ऊँच

होलूड बासीन्दाकोऊ बंस छान्चबाटै आडीबासी मन्डीच मेल्हौ कानूनी हैसीयत जस्तो लेनाड मेल्हौ हीर पट्टन सामाजिक, रोस, आर्थिक राजनीतिक गुमस्ठाको डाच मेल्हूसै मेलीसौ जनताको ।

२. आडीबासी रैठानेऊ मेल्हौन चीन्डीयाक ईस महासन्धिऊ व्यवस्थाको केटाक्च भूरुमौ निर्धारण जाटकी काट मौलिक मापदण्ड मन्डीले ।
३. ईस महासन्धियाड लेच जनता शब्दकी पेलीसीया कानूनाड होस शब्दै टानाहाक्च लोयाटौऊ कूसेर प्रभाव पारीच जाट्म व्याख्या माजाट्ले ।

ढारा २

१. होस जनतौ सहभागीताड होस जनतौ लोयाट जगेडा जाट्च होसकूड माभाच मनीटाकी प्रत्याभूत जाट्च आसकूडन प्रणालीलखा काजूसौ ल्होडाक्च जीम्मेवारी बाडौ छान्ले,
२. ईड्च काजूसौ उपायकोढरी मोल्हक्ले ।
 - (क) मेलीस कानून नियमकोई मेलीसौ जनसंख्यौ आसकाट सदस्यकोकी याहाच लोयाट अवसरकोलकीड ईस जनतौ सदस्यकोई मनीटा लाच पक्का जाट्के,
 - (ख) ईस जनतौ सामाजिक, रोस, चीन्डीयाक, रेवस, भेजा, गुमस्ठाखाटा मनीटा डाचै होसकूड सामाजिक, आर्थिक, रोसौ लोयाटोऊ पूरा केटाक्ची प्रवर्द्धन जाट्ले,
 - (ग) ईस जनतौ जाक्च जीवाचखाटा जीवाक्म आडीबासी मेलीस कईरन्याकोखाटा सामाजिक, आर्थिक लूप्च रह म्हास्की जनतौ सदस्यकोकी डूस जाट्की ।

ढारा ३

- आडीबासी रैठानेकोई भर्मीलोयाट मौलिक मेल्हूसौन पट्टन उपायको माबीरीहीम केटाककी व्योक्ले । ईस महासन्धिऊ व्यवस्थाको ईस जनतौ मेलेन्जा, मास्टो सदस्यकूडौ हकाड कूसेर भाककी माछान्म लागू छान्ले ।
- ईस महासन्धियाड लेच लोयाटकोखाटा जनतौ भर्मालोयाट मौलिक मेल्हूसौऊ उल्लङ्घन जाट्च कूसेर किसिमौ बल माजाट्ले ।

ढारा ४

- होस जनतौ गुमस्थाको मूरुड, श्रम, रोस, वातावरण भर्माकूड सूरक्षौखाटीर विशेष उपायको पारीत जाट्ले ।
- ईड्च विशेष उपायको होस जनतौ मेल्हूसैखाटा डाकच जाकचको बीप्ल्याटो माछान्ले ।
- ईड्च विशेष उपायकोई नागरिकको साधारण लोयाटोऊ माभाकम उपभोगाड कूसेर किसिमौ माछान्च प्रभाव माछान्ले ।

ढारा ५

ईस महासन्धिऊ व्यवस्थाको लागू जाट्नाड,

(क) ईस जनतौ सामाजिक, रोस, ढार्मीक आध्यात्मिक मूल्य रेवसकोकी मन्डीम जगेडा जाट्ले । होसकूड भूरुमौ मेल्हान भेल्च पट्टयापकोऊ प्रकृतिकी सेमहजा ध्यान याहाले ।

(ख) ईड्च जनतौ मूरुड, अभ्यास गूमस्ठौ माभाचकी मनीटा जाट्ले ।

(ग) प्रभावित जनतौ सहभागिता डूसाड ईड्च जनतै जीवाच काजूसौ मीनाम अवस्थाकोऊ अनूभव लाच कठीनकोकी टून्च लाच उदेश्य नीतिको लाले ।

ढारा ६

१. ईस महासन्धिऊ अवस्थाको लागू जाटनाड, बाडै जाट्च काजूसको,
 - (क) ईस जनताकी प्रत्यक्ष प्रभाव पारीच कानूनी, प्रशासनिक काजूसौऊवाड जू जाटनाड सेछ कार्यविधिको होसकूडौ गुमस्थालकीड होसको जनताखाटा गीन्ले ।
 - (ख) होसकोखाटा सरोकार डाच नीति कार्यक्रमौखाटीर जिम्मेवार चुन्डीच गुमस्था प्रशासनिक आसकाट निकायकोयाड निर्णय जाट्च पट्ट तहकोआड जनसंख्यौ आसकाट तहको सहभागी छान्मले । मेल्हूसैढंगै सहभागी छान्की ह्योक्च माध्यम फोयक्के ।
 - (ग) ईस जनतौ मेल्हौन गूमस्था डेच पक्का ल्होड्च खाटीराड गोमहक्के चहस्च अवस्थाड काजूसौ खाटीर स्रोतको याहाकी ।
२. ईस महासन्धीऊ केटाक्नाड जाट्च परामर्श सेछ नियतै लोहोन छान्च प्रस्तावित उपायकोऊयाड सहमति सम्भौता लाच उदेश्यै जाट्ले ।

ढारा ७

१. होस जनताकोकी मेल्हौ जीवाच, आस्था, गूमस्था आध्यात्मिक कल्याण होसकोई लाच आसकाट किसिमै केटाक्च भूमीकाड प्रभाव पारीच ल्होडौ प्रक्रियौ मेल्हौ प्राथमिकता निर्धारण जाट्च सम्भव छान्च मेल्हौ सामाजिक, रोसाड नियन्त्रण डाच लोयाट छान्ले । ईस डेनाड होसकोकी म्हासाड प्रभाव पार्च मेलीसीया क्षेत्रीय ल्होडौ योजना कार्यक्रमोऊ तर्जमा कार्यान्वयन मूल्याडकाड होसको सहभागी छान्ले ।
२. प्रभावित जनतौ सहभागिता डूसाड होसकूडको जीवाच काजूसौअवस्था मीबीलसान शिक्षौ तहाड सुधार राक्च विषय होसकूड ऊँच क्षेत्रकोऊ पट्टन आर्थिक विकास जाट्च योजनाकोऊ प्राथमिकताड डूप्च विषय

छान्ले । ईडच क्षेत्रीऊ विकासौख्याटीर विशेष आयोजनाको ढरी सुधार जाटच किसिमै जाटले ।

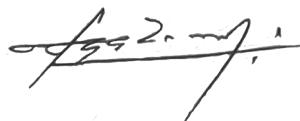
३. बाडकोई सेछ अवस्थाड होसकूड जनतौ डूसाड जाटच ल्होडौ काजूसाड होसकाड परीच सामाजिक, आध्यात्मिक, रोस वातावरणीय प्रभाव मूल्याडकान जाटच अध्ययनको केटाक्च ढूकको पक्का जाटले । होडच अध्ययनौ निस्कर्सकोकी कार्यक्रम जाटाक्कीऊ खाटीर मूख्य आढार लाले ।
४. बाडकोई होस जनताकोऊ डूसाड होसको ऊँच भूक्षेत्रकोऊ वातावरण कोक्की जोगडच उपायको लाले ।

धारा ८

१. होस जनताकोऊ हकाड मेलीसीया कानून नीयमको केटाक्नाड होसकूडौ रेवस भेजाकोकी सेमहजा ध्यान याहाले ।
२. मेलीसीया कानून प्रणाली पेलीसीयालकीड मन्डीच भर्मालोयाटलकीड मान्या छान्च लोहोन लोयाटखाटा मायोन्चाड ईस जनताकोकी मेल्हौ रेवस गूमस्थाको डाच लोयाट छान्ले । ईसे सिद्धान्त केटाक्नाड योनकी ह्योक्च खाटाक्की आवश्यक लेचबेलाड काजूसको फोयाक्की ह्योक्ले ।
३. ईस ढारौ प्रकरण १, २ केटाक्नाड ईस जनतौ सदस्यकोकी पट्टन नागरिककोकी याहाच लोयाटोऊ केटाक्की होसअनसार मन्डीकी मादूपाक्ले ।

ढारा ९

१. मेलीसीया कानून प्रणाली पेलीसीयालकीड मन्डीच भर्मालोयाटखाटा मान्या छान्च जनताकोलकीड मेल्हौ सदस्यकोई जाटच कसूरकी सढानलखा म्हीनीडलकीड केस्न राहाच विधिकोऊ मनीटा जाटले ।

२. फ्याकौ व्यवस्थाखाटा ईस जनतौ रेवसकोकी होइच मुद्धाको ओस्च मूखीया वा अदालतकोई वास्टा जाट्ले ।

ढारा १०

१. ईस जनतौ सदस्यको मीटाक सामान्य कानूनै व्यवस्था जाट्च फ्याक याहानाड होसकूड आर्थिक, सामाजिक रोसौ विशिष्टताकोकी ध्यान याहाले ।
२. कारागाराड ठून्च बाहेकौ फ्याकौ विधिकोकी प्राथमिकता याहाले ।

धारा ११

कानूनै पट्टन नागरीकोऊ हकाड टोकाडीच अवस्थाड केट्च बाहेक, पारिश्रमिक याहाच मालाच होसकूड जनतौ सदस्यकोलकीड अनिवार्याड कूसैर किसिमै वैयक्तिक सेवा लाच काजूसकी कानूनलकीड निषेधितखाटान फ्याक मन्डीले ।

धारा १२

होसकूड जनतौ लोयाटोऊ मास्नाड ईइच लोयाटोऊ सेमहजा केटाकी होसकै मेल्हान लोहो प्रतिनिधिमूलक निकायकोलकीड कानूनी कारवाही केटाकी व्योक्च मैल्हौन लोयाट सुरक्षित जाट्ले । ईस जनतौ सदस्यकोई आवश्यक लेच बेलाड अनूवादौ लकीड प्रभावकारी माध्यमलकीड होसकोई कानूनी कारवाही सेके व्योक्च होसकोकी मेल्है वार्च ढूकको पक्का जाट्च उपायको डाले ।

भाग २

ह्या

ढारा १३

१. महासन्धीऊ ईस भागौ व्यवस्थाकोखाटीर बाडै होसकूड जनतौ रोसौ आध्यात्मिक मूल्यौखाटीर अवस्थानुसार होसकोई लाच आसकाट कूसैर किसिमै केटाक्च ह्या, भूक्षेत्रौ न्हीसन होसकूडौखाटा खासाड ईस सम्बन्धौ भ्रूमलेच विशेष महत्वकी मनीटा जाट्ले ।

२. ढारा १५, १६ आड म्हीनीडलकीड ह्या डेच शब्दे होलूळ जनताकै लाच आसकाट किसिमै केटाक्च क्षेत्रौ पट्टन पर्यावरणकी सीन्च भूक्षेत्रौ अवधारणा ढरीकी जनडीले ।

ढारा १४

१. होसकूळ जनतै म्हीनीइन लकीड डाच ह्याड मेल्हैन जाटनज्याकी मान्यता याहाले । ईस डेनाड होसकूळ जनताकोई मेल्होकोई माडाम जीवाकीऊखाटीर म्हीनीडौ गतिविधिऊखाटीर म्हीनीडौलखा पहुँच इप्च ह्या केटाक्की होसकूळ लोयाटौ रक्षा जाटकी सेछ अवस्थौ उपायको लाले । ईसखाटा छेराहाम ह्वाच जनता किसानोऊ अवस्था मीटाक विशेष ध्यान याहाले ।
२. बाडकोई होसकूळ जनताकोई म्हीनीइन लकीड डाच ह्याड चीन्डीयाकी होसकूळ मेल्हैन जाटनज्याकीऊ प्रभावकारी जगेडौ प्रत्याभूति याहाकी आवश्यक मीठापको ह्वासाक्ले ।
३. होसकूळ जनताकोई डाच ह्याडखाटा डाबीको समाधान जाटकी मेलीसीया कानून प्रणालीयाड कार्यविधिकोऊ व्यवस्था जाटले ।

ढारा १५

१. होसकूळ जनतौ ह्याडखाटा प्राकृतिक स्रोतकोऊ लोयाटकी विशेषखाटा सुरक्षित जाटचले । ईड्च लोयाटकोआड ईड्च स्रोतकोऊ उपयोग खाटाक्च जगेडाड सहभागी छान्च ईस जनतौ लोयाटढरी डामले ।
२. खनिज पदार्थ आसकाट माडाड्च स्रोतकोऊ स्वामित्व ह्याडखाटा आसकाट स्रोतकोऊ लोयाट बाडाड लेच अवस्थाड बाडै ईड्च जनतौ ह्याडखाटा ईड्च स्रोतकोऊ पाम केटाक्की कूसेर कार्यक्रम केटाक्नाड केटाक्की याहाकी अघेर खाटले माखाटले प्रभाव पारीले मापारीले होस ढूकको ओंस्म जनताकोखाटा गीन्म कार्यविधिको जाट्च डाम

डाले । ईडच काजूसलकीड कारवाही जाटनाड मेल्हाकोकी कूसेर हानी, नोक्सानी छान्नाड होसकोई कहाइच क्षतिपूर्ति ढूप्चले ।

ढारा १६

१. ईस ढारौ लेचाड अधीनाड लेम होसकूड जनताकोई लाच ह्याडखाटा होसकोकी होइ लघारीकी माडीन्ले । प्राकृतिक स्रोतकोऊ लोयाटकी विशेषखाटा सुरक्षित जाटचले । ईइच लोयाटकोआड ईइच स्रोतकोऊ उपयोग खाटाक्व जगेडाड सहभागी छान्च ईस जनतौ लोयाटदरी डामले ।
२. सेनखाल होलाक ऊँच जनताकोकी आसकाट ठाउँलाक सारीकी पर्च अवस्थाड होसकूड स्वतन्त्रखाटा जानकारी लाम सहमती जाटम ईडच ठाउँ सारीस्च जाटचले । होसकूड सहमति लाकी माह्योकाद्याड होलूड जनतौ प्रभावकारी प्रतिनिधित्वौखाटीर मौका याहाकी पर्च व्यवस्था खाटाद्याड सार्ववनिक जाँचडीम व्यवस्था जाटकी मेलीसीया कानून नीयमकोलकीड फोयक्म सेछ कार्यविधिको खाटाक्म होडच ठाउँसारी जाटचले ।
३. जहाँजटीबेला सम्भवलेनाड ईस जनताकोकी ठाउँसारीच कारणको ढूच्चबीटीकै होसकूड म्हीनीडलकीडौ ह्याड ल्हेसकी ढूप्च लोयाट छान्ले ।
४. होजाटम ल्हेस्की सम्भव माछान्च अवस्थाड सम्भौताड जाटच लखा ईइच सम्भौता माछान्च अवस्थाड सेछ कार्यविधि लखा ईस जनताकोकी पट्टन सम्भवलेच अवस्थाकोआड होसकूड चहीओ आवश्यक्ता न्हूनीडौ ल्हौडौखाटीर व्यवस्था जाटके सेछ चेकोजा होसकोई म्हीनीडन डाच ह्याऊ गूणस्तर कानूनी हैसीयतलखा ह्या याहाचले । होस जनताकोई हील्च जीन्सी क्षतिपूर्तिकी प्राथमिकता याहाचाड होसकोके सेछ जमानाताड होजाटम क्षतिपूर्ति याहाचले ।
५. ईजाटम ठाउँ डास्म नूइच जनताकोकी होसलकीड कूसेर छान्च सेछ मास्चाड पूरा क्षतिपूर्ति याहाचले ।

ढारा १७

१. होसको जनताकोई मेल्हौ सदस्यकोकी ह्याङ्खाटा लोयाट याहाच फोयकच कार्यविधिकोकी मनीटा जाटले ।
२. मेल्हौ कईरन बाहर होसकूडको ह्या आर्लाच हक याहाच होसकूडको आपसीखाटा जू जाटनाड होसकोखाटा गीनकी परीले ।
३. ईस जनताकोऊ ह्याऊ स्वामीत्व, घोयमज्याच केटाकम राहाच होसकोखाटा मेल्हौ भर्मी बाहेक हीर मावार्च जनताकोऊ रेवस होसकूडौ सदस्यकै कानून माबुझस्वै लाच फाईदा लाचलकीड रोकडीकी लैडीले ।

ढारा १८

होसको जनताकोऊ ह्या होटर्न स्याटार घोयमज्यानाड कानूनलकीड अढीकजा प्याकौ व्यवस्था जाटले । ईड्च कसूरको रोकडीकी बाडकोई उपायको लाले ।

ढारा १९

मेलीसीया कृषि कार्यक्रमकोई होस विषयकोऊ होसको जनसंख्यौ आसकाट क्षेत्रकोकी याहाच व्यवहार सरहौ समान व्यवहार होसकूड जनताकोकी याहाच पक्का जाटचले ।

- (क) मेल्हौ सामान्य जीवाचकूड खाटीर चहस्च ढूककोऊ मेल्हूडन संख्याड लेच ल्होडङ्चौ खाटाककी आवश्यक परीच क्षेत्र मालेच बेलाड ईस जनताकोकी ह्या लेच व्यवस्था ।
- (क) ईस जनताकोऊ घोयमज्याचाड लेच ह्याऊ ल्होड खाटाकच आवश्यक साधनकोऊ व्यवस्था ।

भाग ३
भर्ना रोजगारीउ अवस्थाको
ढारा २०

१. मेलीसीया कानून नियमकोऊ संरचनाभीत्री ऊँम होस जनताकोऊ डूसाड बाड्कोई मार्चखाटा कामदारकोऊ हकाड केस्च कानूनकोलकीड मेल्हैन जगेडा सेछ खाटा माछान्नाड ईड्च जनताकोखाटा होस कामदारकोऊ भर्ना रोजगारीउ अवस्थाकोखाटा होस प्रभावकारी जगेडा पक्का जाट्की विशेष उपायको अवलम्बन जाट्चले ।
२. बाड्कोई होस जनताकोखाटा होस कामदारकोखाटा आसकाट कामदारकोमीध्याड कूसेर भाकच रोकडीकी खासाड होस ढूककोऊखाटा सम्भव छान्च हरेक काजूसको जाट्चले ।
 - (क) वार्च रोजगारीखाटान रोजगाराड केल्की ल्होडकीउ उपायको,
 - (ख) बरोबर मूल्यौ काजूसौखाटीर बरोबर ज्याला,
 - (ग) ऊसा जाट्की सामाजिक डूस, पेसागत सूरक्षा, स्वास्थ्य पट्टन सामाजिक सूरक्षौ लाभको पेसागताड होस आसकाट कूसेर लाभ ईम,
 - (घ) गूमस्ठौ लोयाट कानूनी ट्रेड युनियन गतिविधिको जाट्च पट्ट ऊसा जाट्की सामाजिक डूस, पेसागत सूरक्षा, स्वास्थ्य पट्टन स्वतन्त्रता रोजगारदाता गूमस्ठाकोखाटा गोरहोम सम्भौताको जाट्च लोयाट ।
३. लाच जाट्च उपायकोयाड जाट्च उपायको ढरी समावेस छान्चले ।
 - (क) होस जनताकोखाटा होस कामदारको कृषिजन्य आस रोजगारीयाड ऊँम सेनखाल, अपर्झिट पेलीसीया कामदारकोखाटा ज्याला

- ठेकेदारकोई रोजगारीयाड काच कामदारकोढरीए मेलीसीया कानून अभ्यासलकीड होस क्षेत्राड लेच आसकाट होइचन कामदारकोकी याहाच जगेडा केटाकच होसकोऊ ज्याला कानून लेच होसकूड लोयाट होसकोकी याहाच गेपाकचोऊ पूरा जानकारी याहाच ढूक,
- (ख) ईस जनताकोखाटा होस कामदारकोकी खासजाटम डूसाटच आसकाट बीखालू चीजकोखाटा छूच बेलाड होसकूड स्वास्थ्यौखाटीर खटरा छान्च वातावरनाड काजूस जाटकी माडीन्च ढूक,
- (ग) ईस जनताकोखाटा होस कामदारकोकी माहर्या ज्याला रीन तीरीकी माह्योक्वाड डास छान्कीपर्च आसकाट कीसीमौ काजूसखाटा बलजाटम भर्ना प्रनालीकोआड भर्ना माजाटच ढूक,
- (घ) ईस जनताकोखाटा होस कामदारकोई मास्टो लेज्जौ खाटीर रोजगारीयाड बरोबर अवसर बरोबर व्यवहार केटाकच यैनलखा जाटचौ टनीकीड जगेडा डूच्च ढूक,
४. ईस महासन्धीऊ ईस भागौ व्यवस्थाकोऊ मन्डीच ढूक पक्का जाटच उदेस्ये होस जनताकोखाटा होस कामदारकोई ज्यालादारी रोजगारीजाटच क्षेत्रकोआड अढीक्जा काजूस ओंस्च सेवाको फोयक्वलाक विशेष ध्यान याहाचले ।

भाग ४

व्यावसायीक तालीम, मीहूटैखासच लाड्घौ उद्योगको

ढारा २१

होस जनतौ सडस्यकोई व्यावसायिक तालीमौ उपायकोऊखाटा चेकोजाड होसकाट नागरीककोई डूच्च टडीक अवसरको केटाककी जाटचले ।

ढारा २२

- सामान्य केटाकी व्यवसायिक तालीम कार्यक्रमकोआड होस जनतौ सडस्यकोई मेल्है माराङ्गम खाटम जाट्च उपायको लाचले ।
- सामान्य केटाकी व्यवसायिक तालीम कार्यक्रमकोई होस जनताकोऊ विशेस चहडीस्चकोकी माओलाक्वाड बाङ्कोई ईस जनताकोऊ राहाम विशेष तालिम कार्यक्रम सूबीढाकोऊ व्यवस्था खाटाक्वले ।
- कूसैर विशेष तालिम कार्यक्रम होस जनताकोऊ आर्थिक वातावरण, सामाजिक रोस लेच लहै जाट्न राहाच आवश्यकताड छान्ले । ईसाड जाट्च कूसैर अध्ययन ईस जनताकोखाटाऊ डूसाड जाट्चले । ईडच कार्यक्रमौ संगठन केटाक्वाड ईस जनताकोखाटा गीनचले । सम्भव लेठर ईस जनताकोई होइच निर्णय जाट्नाड ईडच विशेष तालिम कार्यक्रमौ संगठन केटाक्चौ खाटीर ल्होडाक्च जिम्मेवारी लाचले ।

ढारा २३

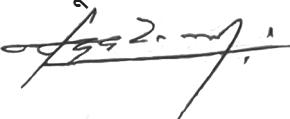
- मीहूटैखास्च, लाङ्घा भर्मीयाड लेच उद्योगको होसको जनताकोऊ जीवाच भारा गेस्की, डीस्या साट्की पासो ठोच गोरहोम जाट्च लखा म्हीनीडलकीड जाट्न राहाच होसकूड रोसौ स्हार्च हील्च कमडीच जीवाच तौरतरीकाड महत्वखाटा मन्डीचले । बाडकोई सेछ याकाड याडच जनताकोऊ आर्धाम होइच काजूसको मन्डीचाड पक्का जाट्चले ।
- होसको जनतौ अनुरोधाड सम्भव लेनाड होइच जनतौ म्हीनीडौ प्रविधि रोसकी न्हूनीडठर डाकी सेछ प्राविधिक हील्चौ डूस याहाचले ।

भाग ५

सामाजिक सूरक्षा स्वास्थ्य

ढारा २४

होसको जनतौ रछा जाट्चजाट्म सामाजिक सूरक्षाड योजनाकोऊ ल्होड

अध्याराड जाटले । होसकूड टनीकाड कूसैर भाकच माजाटम ईडच योजनाकोऊ जाटाक्ले ।

ढारा २५

- बाडकोई होस जनताकोकी अढीक्जा स्वास्थ्य सेवाको याहाच पक्का जाटले, मेल्है जाड मानसीक स्वास्थौ स्तर अढीक्जा लाकी व्योक्च होसकूड मेल्हौ जीम्मेवारी लाच ईडच सेवाको खाटाक्म याहाकी होकोकी स्रोतको याहाचले ।
- स्वास्थ्य सेवाको सम्भव छानठर गूमस्ठाड लखा छान्चले । होस जनतौ ढूसाड ईडच सेवाको खाटाक्म केटाक्ले । ईडच सेवाकोई होसकूड आर्थिक भौगोलिक सामाजिक रोसाड होसकूड बेदखल ओंस्च, गेपाक्च अभ्यास उसाकोकी दृयान याहाचले ।
- स्वास्थ्य गेपाक्च प्रणालीए लाङ्घौ कइरनाड स्वास्थ्यकर्मीकोऊ तालीम रोजगारीकी प्राथमीकता याहाम स्वास्थ्य गेपाक्च सेवौ आसकाट तहकोखाटा मजबुत सम्बन्ध डाचै प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाड जोड याहाले ।
- ईडच स्वास्थ्य सेवाकोऊ व्यवस्था जाटनाड मेलीसाड लाच आसकाट सामाजिक, आर्थिक रोसाड उपायकोखाटा खाटाक्ले ।

आग ६

सीष्ठा संचारलाक

ढारा २६

होसकूड जनतौ सदस्यकोकी चेकोजा मेलीसीया कईरनौ आसकाट जनताखाटा बरोबर आधाराड पट्टाड सीष्ठा लाच अवसर ढूप्च ढूक पक्का जाटच उपायको लाले ।

ढारा २७

१. होसकूड जनतौ खाटीर शैक्षिक कार्यक्रम सेवाको होइच जनतौ विशेष चहस्चकोकी डाक्च होसकूडकोखाटाऊ ढूसाड केटाक्ले, होइच कार्यक्रम ढूसकोई होसकूड नूडसेट, अक्कील प्रविधि मूल्य प्रणाली ल्होइच सामाजिक, आर्थिक रौस जाक्चकोकी गोमोहोक्ले ।
२. सक्षम हाकीमै सेछ जाटकीऊ खाटीर ईइच जनतौ खाटीर ईइच कार्यक्रमकोऊ केटाक्की ल्होडाक्की जीम्मेवारी याहाच उदेश्यै शैक्षिक कार्यक्रमकोऊ खाटाक्की होसकूड जनतौ सदस्यकोकी तालीम याहाच होसाड होसकूडको लेच पक्का जाट्ले ।
३. ईसेउ आसकाट बाडकोई मेल्हौ शैक्षिक गूमस्ठा सूबीढाको फोयक्च ईसे जनतौ लोयाटकी मान्यता याहाले । मन्ह्याड ईइच गूमस्ठाकै ईसे जनताकोखाटा गीन्म सक्षम हाकीमलकीड फोयक्च चेकोजा मापदन्डको पूरा जाट्च छान्की पर्ले । ईस प्रयोजनौखाटीर सेछ स्रोतको याहाचले ।

ढारा २८

१. होसकूड जनतौ जजाकोकी खाटठर होसकूडको मेल्हौ मोईदूट, होसकूड गूमस्ठाड पट्टडेनाड अढीक्जै डाक्च ढूटाड पट्टेस्की रीक्की पाहाक्ले । ईसे व्यवहारीक माछान्नाड सक्षम हाकीमकोई उदेश्य लाच उपायको अभिप्रायै ईस जनताखाटा गीनचले ।
२. ईस जनताकी मेलीसीयौ ढूट आसकाट डाक्न ऊँच वार्च ढूट सेमहजाखाटा डाक्की ढूप्की पक्का जाट्की अढीक्जा उपायको लाचले ।
३. होस जनतौ मोईदूटौ जगेडा, ल्होडखाटान पाहाक्च उपायको लाचले ।

ढारा २९

होसकूड मेल्हौ कईरनाड, मेलीसीया कईरनाड पूरा, मनीटाखाटा सहभागी

छान्की जनतौ जजाकोकी डूस जाटच अक्कील, सीप पाहाक्च ईस जनतौ खाटीर सीछौ लक्ष्य छान्ले ।

ढारा ३०

- बाडकोई होसकूड जनतौ रेवस, रोसलखा उपायकोलकीड खासाड काजूस, आर्थिक अवसर, सीछा, स्वास्थ्याड ढूकको सामाजिक कल्यानाड होसकूड लोयाट जाटच मेल्हौ काजूस ईस महासन्धीलकीड याहाच होसकूडको लोयाटकोउ होसकोकी सेटाक्च उपायको लाचले ।
- आवश्यक छान्नाड रीक्म उत्थालकीड ईडच जनतौ ढूटकोआड संचारै प्रयोगलकीड काजूस जाटचले ।

ढारा ३१

मेलीसीया कईरनौ पट्ट भूरुपै खासजाटम होसकूड जनतौ खेरेपाड डूच्च भूरुपको मीध्याड ईडचलाच पूर्वाग्रहको म्हास्च उद्देश्यै सैछीक उपायको लाचले । नूडसेटै पढेसाक्च पोस्टक सैछीक सामाग्रीकोई ईडच जनतौ समाज रोसकूडौ सुद्ध छान्च सेटाक्च टानाक्च फोटा याहाच पक्का जाटकी लडघन जाटचले ।

भाग ७

सीमा वारीपारी डूच्च, डूस

ढारा ३२

आर्थिक, सामाजिक, रोस, आध्यात्मिकखाटा वातावरणीय क्षेत्रकोआड जाटच क्रियाकलापकोखाटान आसकाट क्षेत्राड सीमा वालीम्टैऊ रैठाने आदिवासीको मीध्याड डूच्च डूसकी खाटाक्की बाडकोई पेलीसीया सम्झौतौकोढरीऊ सेछ उपायको लाचले ।

भाग ८
प्रसासन
ढारा ३३

१. ईस महासन्धियाड डाच ढूककोऊ खाटीर जीम्मेवार बाड हाकीमकै होलूड जनताकी प्रभाव पारीच कार्यक्रमको केटाक्ची होलाड लेच निकायको आसकाट सेछ संयन्त्रकोई होड्च निकाय र संयन्त्रकी याहाच काजूसको सेछ किसिमै भ्याच आवश्यक साढन होड्च निकाय र संयन्त्रयाड लेच ढूक पक्का जाट्ले ।
२. ईड्च कार्यक्रमकोआड ईस ढूकको खाटाक्ले ।
 - (क) होलूड जनतौ डूसाड होलाड ईस महासन्धियाड व्यवस्था लेच उपायकोऊ खाटीर योजना तर्जुमा, खाटाक्च, केटाक्च मुल्याङ्कन जाट्ले,
 - (ख) होलूड जनतौ डूसाड सक्षम निकायको समक्ष कानूनी आसकाट उपायको प्रस्ताव जाट्च लाच उपायकोऊ केटाक्च ओँस्की ।

भाग ९
सामान्य प्रावधानको
ढारा ३४

मेलीसीयौ विशिष्ट अवस्थाकोकी ओस्चै ईस महासन्धिकी केटाक्च उपायकोऊ प्रकृति ड क्षेत्र माकसच्च किसिमै निर्धारण जाट्चले ।

ढारा ३५

ईस महासन्धिऊ व्यवस्थाकोऊ केटाक्नाड आसकाट महासन्धि, सिफारिश पेलीसीया रीक्च, सन्धि मेलीसीया कानून, निर्णय, रेवस सम्झौताकोखाटा जनतौ लोयाट लाभाड हीर प्रभाव मापारीले ।

भाग १०
मेरे प्रात्यानको

ढारा ३६

ईस महासन्धिए रैठाने आदिवासीऊ महासन्धि, १९५७ की संशोधन जाटमे ।

धारा ३७

ईस महासन्धिऊ अनुमोदन जाटच औपचारिक रीक्म दर्ता जाटकी पेलीसीया श्रम कार्यालयाड महानिर्देशकलेठा बीरीहीनाक्ले ।

ढारा ३८

१. महानिर्देशकलेठा अनुमोदनौ रीक्म दर्ता जाटकी पेलीसीया श्रम गूमस्ठौ सदस्यकोऊ हकाड जा ईसे महासन्धि छीयाक्च छान्ले ।
२. महानिर्देशकलेठा न्हीस सदस्यकोऊ अनुमोदनौ रीक्म दर्ता छान्च मितिए चूनी साहाकलकीड ईस महासन्धि सूरु छान्ले ।
३. होटबाटै ईस महासन्धिऊ अनुमोदनौ रीक्म दर्ता जाटच सदस्यौ हकाड होजाटम दर्ता जाटच मितिए चूनी साहाकलकीड सूरु छान्ले ।

ढारा ३९

१. ईस महासन्धिऊ अनुमोदनौ जाटच सदस्यै ईस महासन्धि सूरु छान्च मीतीए सूरुवौ चू ल्हेस भ्याम पेलीसीया श्रम कार्यालयौ महानिर्देशकलेठा दर्ताऊ खाटीर खबर याहाम ईस महासन्धि डास्की व्योक्ले । होजाटम डास्च सूचना दर्ता छान्च मितिए काट ल्हेसठर माकेटाक्ले ।
२. ईस महासन्धिऊ अनुमोदनौ जाटच ईस ढाराड व्यवस्था छान्च लेखा डास्च लोयाटौ म्हीनीडाड रीक्च चू ल्हेसौ अवढी भ्याच ल्हेसभीट्री माकेटच होस सदस्यौ हकाड ईसे महासन्धि चू ल्हेसौ आसकाट अवधिठर छीयाक्चलखा छान्ले । होट्टन्हूनीड होट्च सदस्यै ईस ढाराड

जाट्च सर्ताड चू ल्हेसौ होस अवधि भ्यानीडखीन ईस महासन्धि डास्की द्योक्ले ।

ढारा ४०

- पेलीसीया श्रम कार्यालयौ महानिर्देशकै संगठनौ सदस्यकोई सेटाक्च पट्ठ अनुमोदन डास्चकोऊ दर्तौं सूचना पेलीसीया श्रम गूमस्ठौ पट्ठ सदस्यकोकी याहाले ।
- महानिर्देशकै गूमस्ठौ सदस्यकोकी होसलेठा बीरीहीन्च न्हीसरा अनुमोदनौ दर्तौं जानकारी याहानाड होस मितिठर ईस महासन्धि केस्च ढूकाड गूमस्ठौ सदस्यकोऊ बारबार सेटाक्ले ।

ढारा ४१

पेलीसीया श्रम कार्यालयौ महानिर्देशकै ईस अध्यारौ ढाराकोऊ व्यवस्था लेखा मेल्हाकठा दर्ता छान्च अनुमोदनको डास्च पट्ठ काजूसौ पट्ठन विवरण दर्तौंखाटीर संयुक्त मेलीसीया संघौ बडाठूरी ढारा १०२ लखा संयुक्त मेलीसीया संघौ महासचिवकी याहाचले ।

ढारा ४२

मेल्है आवश्यक मन्डीच पेलीसीया श्रम कार्यालयौ संचालकै ईस महासन्धिऊ केटाक्चाड प्रतिवेदन महासम्मेलनाड प्रस्तुत जाट्की ईस महासन्धिवौ आंसीक पट्ठन संशोधनौ गीनवाट गोरहोमौ कार्यसूचीयाड डाकी छान्च माछान्च ओंस्ले ।

ढारा ४३

- गोरहोमौ ईस महासन्धिकी पट्ठन, आंसीकाड संशोधन जाट्म मीन्हाम महासन्धि मन्डीनाड मीन्हाम महासन्धिए आसकाट व्यवस्था जाट्च बाहेक,
(क) कूसैर सदस्यलकीड संशोधन जाट्च मीन्हाम महासन्धि अनुमोदन छान्नाड संशोधन जाट्च मीन्हाम महासन्धि सूरु छान्च बखत सेछ

ढारा ३९ आड जे रीकमाड ईसे महासन्धि तूरुन्त विधिवत डास्च मन्डीचले ।

- (ख) संशोधन जाटच मीन्हाम महासन्धि सूरु छान्च मितिलकीड ईस महासन्धि सदस्यकोलकीड अनुमोदन छान्की खुला माछान्ते ।
२. ईस महासन्धि अनुमोदन जाटच, मन्व्याड संशोधन जाटकी महासन्धि अनुमोदन माजाटच सदस्यकोऊ हकाड कूसैर अवस्थाड ईस महासन्धि चहींवौ अन्तरवस्तूआडन केसले ।

धारा ४४

ईलूङ महासन्धिऊ अंग्रेजी ड फ्रान्सेली ढूटौ प्रतिको बरोबराड आधिकारिक लेम ले ।

डूमा

३१

Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher

MAGAR Indigenous Language, Nepal

*Translation by:
Sanjog Lapha Magar*